

Streszczenie pracy doktorskiej

ROBERT KYAW THU

***CONTEMPORARY CHALLENGES OF THE CATHOLIC CHURCH OF
MYANMAR IN THE LIGHT OF THE TEACHING OF POPE FRANCIS***

**WSPÓŁCZESNE WYZWANIA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W MJANMIE
[MJANMARZE] W ŚWIETLE NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA**

Niniejsza rozprawa analizuje współczesne wyzwania stojące przed Kościołem katolickim w Mjanmie (Birmie), znanej jako „Złoty kraj”, w świetle nauczania papieża Franciszka i jego wizji duszpasterskiej: budowania pokoju, dialogu międzyreligijnego i narodowego pojednania. Koncentrując się na obecnej sytuacji społeczno-politycznej i religijnej na początku XXI wieku, podkreśla, w jaki sposób historyczna wizyta apostolska papieża Franciszka w Mjanmie w 2017 r. stała się katalizatorem odnowionego zaangażowania Kościoła na rzecz pokoju, dialogu międzyreligijnego i pojednania. Jego przesłanie, opatrzone hasłem całej wizyty jako „Miłość i pokój”, podkreślało powstrzymanie się od przemocy, poszanowanie praw człowieka i moralną odpowiedzialność Kościoła za działanie jako uzdrawiająca obecność w społeczeństwie.

Podczas swojej wizyty papież Franciszek spotkał się z kluczowymi przywódcami politycznymi, przywódcami różnych religii oraz oczywiście z katolicką mniejszością Mjanmy. Jego spotkania i przesłania podkreślały znaczenie budowania pokoju, harmonii międzyreligijnej i godności każdej osoby, szczególnie tych marginalizowanych i uciskanych. Wizyta ujawniła również delikatną równowagę wymaganą do zachowania zarówno duszpasterskiego współczucia, jak i dyplomatycznej roztropności w kraju naznaczonym stale trwającym konfliktem i uciskiem.

Opierając się na nauczaniu i różnego rodzaju inicjatywach papieża Franciszka podczas także po jego podróży w 2017 r., praca miała na celu wyjaśnienie, w jaki sposób jego duchowe i moralne przywództwo ukazuje perspektywę działalności Kościoła katolickiego w Mjanmie, który musi stawiać czoła różnego rodzaju pilnym wyzwaniom. Przez ten pryzmat rozprawa ukazuje, w jaki sposób Kościół wypełnia swoje prorocze posłannictwo stając się czynnikiem jedności w głęboko podzielonym społeczeństwie.

W państwie od dawna nękanym niepokojami politycznymi, konfliktami etnicznymi i napięciami religijnymi, Kościół katolicki stoi w obliczu kilku poważnych wyzwań. Spośród nich, w świetle nauczania papieża Franciszka szczególnie uwypuklają się trzy przestrzenie działalności. Są to: promowanie pokoju, dialogu międzyreligijnego i pojednania. Niniejsza rozprawa bada, w jaki sposób nauczanie papieża Franciszka, zwłaszcza podczas jego wizyty apostolskiej w Mjanmie w 2017 r. i po jej zakończeniu, oferuje teologiczne i duszpasterskie ramy dla rozwiązania tych palących kwestii. Jego przesłania - skoncentrowane na budowaniu pokoju, braterstwie, kulturze spotkania i dialogu - głęboko rezonują w pękniętym krajobrazie społeczno-politycznym Mjanmy. Pisząc tę pracę w Polsce pamiętać trzeba, że po pierwsze Kościół w Mjanmie żyje w zupełnie innej sytuacji stanowiąc zaledwie jeden procent ludności w społeczeństwie zdominowanym przez buddyzm. Po drugie zaś w odróżnieniu od innych podzielonych

grup etnicznych, członkowie Kościoła pochodzą nie z jednej, ale z różnych grup narodowościowo-etnicznych, z których składa się społeczeństwo Mjanmy.

Koncentrując się na współczesnej roli Kościoła, studium analizuje, w jaki sposób nauczanie papieża Franciszka, w tym jego encykliki, adhortacje, przemówienia publiczne i przesłania duszpasterskie, mogą inspirować codzienne zaangażowanie Kościoła w wyzwania Birmy. Analiza jest zakorzeniona w teologii i eklezjologii, a realia społeczno-polityczne zapewniają głębię kontekstu.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. Rozdział I nakreśla historyczny, religijny i polityczny kontekst Mjanmy, podkreślając sytuację Kościoła katolickiego. Sytuacji w kraju nie da się zrozumieć bez uwzględnienia jego historii. Stale wiele problemów i napięć wiąże się z historią sprzed czasów kolonizacji brytyjskiej. Na terenie obecnej Mjanmy w różnych okresach historii osiedlały się różne grupy migrantów pochodzące z różnych stron Indochin, ale także Chin i – trochę mniej – z Indii. W różnych okresach panowały różne dynastie, a wszelkie zmiany nie zachodziły zazwyczaj pokojowo. Ta historia stale żyje w relacjach współczesnych mieszkańców. Ponieważ jednak jest to dość odległa historia opracowana już w różnych źródłach, więc autor wspomina tę rzeczywistość, ale szeroko jej nie rozwija. O wiele większym przełomem była kolonizacja brytyjska (wojny angielsko-birmańskie 1824-26, 1852 i 1885-86), która z jednej strony stała się przyczyną wielu krzywd, wykorzystywania miejscowej ludności i miejscowych zasobów, ale z drugiej stała się też siłą jednoczącą różne plemiona mieszkające na tym terenie. Przez ponad pół wieku tereny Mjanmy stały się brytyjską Birmą. W czasie II wojny światowej, w 1942 r. Birma została podbita przez Japończyków, co też przyniosło wiele niezagojonych konfliktów. Po krótkim „odzyskaniu” Birmy przez Brytyjczyków po wojnie, w 1948 r. kraj odzyskał niepodległość. Jednak nawet wtedy nie zaczął się okres odrodzenia i spokojnego

rozwoju, bo w 1962 r. rząd wojskowy pod przewodnictwem generała Ne Wina powrócił do tradycyjnych wartości politycznych Birmy i odwiecznych zwyczajów politycznych. Wojna domowa, „eksperyment parlamentarny” (1948–1962), rząd rewolucyjny i „birmańska droga do socjalizmu” (1962–1974) oraz Birmańska Partia Socjalistyczna (1974–1988) to najciemniejsze okresy rządów wojskowych. Po ogólnokrajowych protestach studenckich przejście do systemu wielopartyjnego (1988–2010) dało nadzieję mieszkańcom Mjanmy. Pod przywództwem Aung San Su Kyi „zdyscyplinowana demokracja” zmierzała ku świetlanej przyszłości. Międzynarodowa społeczność zaczęła doceniać wysiłki Aung San Suu Kyi na rzecz praw człowieka w Birmie. Uznanie to znalazło wyraz w przyznaniu jej przez Parlament Europejski Nagrody im. Michaiła Sacharowa za wolność myśli, a następnie Pokojowej Nagrody Nobla w październiku 1991 r. Kiedy jej partia wygrała wybory w 2015 r., została ministrem spraw zagranicznych (nie mogła zostać prezydentem, ponieważ konstytucja z 2008 r. uniemożliwiła jej objęcie tego stanowiska). W takim kontekście odbyła się wizyta papieża Franciszka do kraju. Po jednej kadencji (pięć lat) podczas wyborów w 2020 r. ponownie wygrała wybory, ale niestety, 1 lutego 2021 r. wojskowi ponownie przejęli władzę w kraju. Ona i inni politycy zostali ponownie aresztowani i umieszczeni w areszcie domowym.

Obecnie społeczeństwo Mjanmy składa się z ośmiu głównych plemion: Kachin, Kayah, Kayin, Chin, Bamar, Mon, Rakhine i Shan. Każde z nich ma swój odrębny język. Największym plemieniem jest Bamar (od niego wzięła się nazwa „Birma”). Oficjalnie rząd uznaje 135 mniejszych grup etno-lingwistycznych. Dzięki licznym uznanym grupom etnicznym kraj ten charakteryzuje się niezwykle różnorodnością etniczną. Bamar stanowią około 68% ludności, a kolejne grupy to Shan (10%), Kayin (7%), Rakhine (4%) i Chińczycy mieszkający za granicą (3%).

Pod względem religijnym społeczeństwo Mjanmy to kraj zdecydowanie buddyjski tradycji Therawada, a więc o dużym nachyleniu mniszym. Olbrzymia większość chłopców (kiedyś również dziewcząt) przynajmniej przez krótki czas była mnichami buddyjskimi (nie ma tam ślubów „wieczystych”, więc można łatwo przestać być mnichem i powrócić do stanu świeckiego). Ponieważ jednak mnisi posiadają duży autorytet społeczny, więc w tak dużej grupie zawsze znajdują się osoby, które chcą wykorzystać tę sytuację dla celów politycznych. Niestety obok wielu buddystów otwartych na inne tradycje religijne nie brak i takich, którzy wykorzystują odniesienia religijne do wzbudzania niepokojów i napięć społecznych.

Najdawniejsze ślady wiary chrześcijańskiej pochodzą z XIII w., kiedy to mongolsko-chińska armia najechała na tereny współczesnej Mjanmy. Przetrwały freski z łacińskim i greckimi krzyżami. Pierwsi Portugalczycy przybyli na te tereny na początku XVI w. Wraz z nimi zaczęli docierać kapelani migrantów europejskich. Bardziej zorganizowana współczesna działalność misyjna była najpierw dziełem misjonarzy protestanckich (Adoniram Judson z rodziną i współtowarzysze), którzy rozpoczęli ewangelizację w pierwszej połowie XIX w. W tym samym czasie zaczęli przybywać misjonarze katolicy, którzy poza kościołami zaczęli też budować szkoły i szpitale. W 1870 r. zostały utworzone trzy wikariaty apostolskie. W Mjanmie pracował też bł. Ks. Paolo Manna (1872-1952), późniejszy założyciel stowarzyszenia misyjnego z Mediolanu oraz inicjator dzieła, które dziś jest ogólnokościelną Unią Misyjną Duchowieństwa.

W nowej rzeczywistości politycznej, po roku 1948, powstały stałe struktury Kościoła katolickiego (1955), ale wkrótce wszyscy misjonarze zostali wyrzuceni z kraju a szkoły i szpitale znacjonalizowane (1965). Szybko więc, Kościół w Mjanmie musiał się oprzeć na rodzimym duchowieństwie. Po początkowych trudnościach dziś ma wśród swoich

liderów nie tylko rodzimych biskupów, ale od 2015 r. również rodzimego kardynała – Charles’a Maunga Bo.

Taki jest kontekst posługi Kościoła katolickiego w Mjanmie.

Rozdział II doktoratu odnosi się już bezpośrednio do roli Kościoła i podkreśla wpływ braterskiego przesłania papieża Franciszka i jego wezwania do budowania pokoju. Wizyta papieża w roku 2017 stanowiła wielki przełom. Mała liczebnie wspólnota katolicka w kraju nagle uzyskała wielki rozgłos. Zarówno wobec katolików, jak i wobec przywódców politycznych (nawet wojskowych) a także liderów religijnych papież wiele mówił o konieczności zachowania i pielęgnowania pokoju. W tym rozdziale przypomniane zostało najpierw nauczania Kościoła na temat pokoju. Następnie ukazane zostało przesłanie papieża Franciszka na temat pokoju, które zostało wygłoszone podczas wizyty w Mjanmie. Zostało ono podzielone na trzy grupy tematyczne: a) pokój poprzez sprawiedliwość i obronę praw człowieka, b) pokój przez odrzucenie przemocy oraz c) pokój jako wspólna odpowiedzialność wszystkich mieszkańców kraju.

W kolejnej części tego rozdziału ukazane było przesłanie papieża już po wizycie, zwłaszcza w perspektywie kolejnego puczu i braku wolności w kraju. Różne działania papieża w tej sprawie, zwłaszcza apele koncentrowały się wobec trzech tematów: a) apele o zawieszenie broni, b) ukazywanie duchowej bliskości z ludnością Mjanmy a także pewien pomysł, jakim była c) „konwencja braterska” która miała się stać pewną inspiracją, zwłaszcza dla młodzieży Mjanmy.

Ostatnia część rozdziału drugiego prezentowała wyzwania Kościoła katolickiego w Mjanmie w obliczu wyzwań związanych z brakiem pokoju w realiach codziennego życia. Inspirowany nauczaniem papieża i odpowiadając na aktualne problemy Kościół katolicki w tym kraju realizował swoją posługę poprzez a) zaangażowanie w działalność

humanitarną (zwłaszcza po klęskach żywiołowych), działalność edukacyjną, opiekę zdrowotną oraz bezpośrednie działania pomocowe, b) poprzez próby łagodzenia konfliktów etnicznych, oraz przez c) nieustanne apele o zawieszenie broni.

Rozdział III dysertacji doktorskiej koncentrował się na kolejnym wyzwaniu jakim jest konieczność podejmowania dialogu międzyreligijnego. Wiele działań opierało się również na uwagach papieża Franciszka i interakcjach z przywódcami religijnymi. Temat dialogu międzyreligijnego jest stale zagadnieniem dość nowym w refleksji Kościoła. Wiele dokumentów ukazało się w ostatnim półwieczu i nie są one jeszcze dobrze znane. W pierwszej części tego rozdziału konieczne więc było skrótowe przypomnienie rozwoju teologicznego w tej dziedzinie, jaki nastąpił w okresie po Drugim Soborze Watykańskim. W drugiej części zaprezentowane zostało ogólne nauczanie papieża Franciszka na ten temat. W trzeciej części bardziej szczegółowo przeanalizowano przesłanie, jakie w tej kwestii zostawił papież podczas swej wizyty w roku 2017. W ostatniej części tego rozdziału przedstawione zostały najważniejsze zagadnienia jakie w przestrzeni tego wyzwania podejmuje Kościół w Mjanmie. Zostały one przedstawione w czterech grupach: a) pokój oparty na podstawach religijnych, b) dialog edukacyjny, c) dialog ekologiczny oraz d) dialog miłości.

Rozdział IV podjął analizę wyzwania, jakim jest stawanie się Kościoła katolickiego w Mjanmie promotorem pojednania narodowego. W pierwszej części tego rozdziału w zarysie przedstawiona została teologia pojednania. W drugiej przeanalizowano ogólne nauczanie papieża Franciszka na ten temat. W trzeciej przesłanie jakie w tej kwestii zostawił podczas wizyty w Mjanmie. Czwarta, ostatnia część poświęcona była kwestii, jak to zagadnienie stanowi wyzwanie dla lokalnego Kościoła w Mjanmie; jak kierując się wizją papieża Franciszka, może stawać się istotnym czynnikiem niestosowania

przemocy, uzdrowienia i nadziei w dążeniu do bardziej sprawiedliwego i pokojowego społeczeństwa.

Współczesna trajektoria polityczna Mjanmy, od uzyskania niepodległości w 1948 r. przez różne reżimy wojskowe, zakończyła się niedawnymi ruchami demokratycznymi i przewrotem wojskowym w 2021 r., ilustrując trwającą walkę o pokój, sprawiedliwość i jedność narodową. Tło to podkreśla głębokie wyzwania społeczno-polityczne Mjanmy i zapewnia niezbędny kontekst dla każdego dyskursu teologicznego, kulturowego lub budowania pokoju związanego z tym krajem. Krajobraz religijny Mjanmy odzwierciedla również współistnienie duchowości i polityki. Mnisi buddyjscy w przeszłości przewodzili ruchom niepodległościowym i demokratycznym, w szczególności szafranowej rewolucji.

Podczas gdy buddyzm pozostaje dominującą religią w Birnie, praktykowaną przez prawie 88% populacji, kraj jest domem dla różnych społeczności religijnych, w tym chrześcijan (6,2%), muzułmanów (4,3%), hinduistów (1%) oraz wyznawców animizmu i mniejszych wyznań. Chrześcijaństwo, szczególnie wśród mniejszości etnicznych, takich jak Czin, Kaczin, Karen i Kayah, obejmuje zarówno tradycje katolickie, jak i protestanckie. Protestantyzm - zwłaszcza chrześcijaństwo baptystyczne - ma głębokie korzenie, począwszy od przybycia Adonirama Judsona w 1813 roku. Wysiłki Judsona w zakresie tłumaczenia Biblii, badań lingwistycznych i pracy misyjnej położyły podwaliny pod chrześcijaństwo protestanckie w Mjanmie. Katolicyzm pojawił się już wcześniej pod wpływem portugalskich misjonarzy i żołnierzy w XIII i XVI wieku, ale wtedy koncentrował się głównie na emigrantach europejskich. Islam koncentruje się głównie w stanie Arakan, podczas gdy hinduizm i inne pomniejsze religie występują wśród

społeczności indyjskich i chińskich. Pomimo zakłóceń kolonialnych, prześladowań misjonarzy i wojen, pluralizm religijny w Mjanmie przetrwał, kształtując złożony krajobraz kulturowy i duchowy tego kraju.

Historia obecnie funkcjonującego katolickiego chrześcijaństwa w Mjanmie sięga początku XVI wieku wraz z przybyciem portugalskich kupców, żołnierzy i jeńców, z których wielu wprowadziło wiarę do tego regionu. Z czasem katolicyzm zakorzenił się dzięki kolejnym falom misjonarzy, w tym dominikanów, jezuitów, franciszkanów, a później misji francuskich i włoskich. Pomimo okresów prześladowań i wypędzeń podczas rządów dynastycznych, Kościół przetrwał dzięki edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Żeńskie zgromadzenia zakonne odegrały kluczową rolę w podnoszeniu społeczeństwa, zakładając szkoły, sierocińce i szpitale. Błogosławiony o. Paolo Manna (PIME) był jedną z najbardziej wpływowych postaci, którego praca misyjna i spuścizna pomogły kształtować rozwój Kościoła w Mjanmie.

Wizyta apostolska papieża Franciszka w Mjanmie w 2017 roku była silnym potwierdzeniem zaangażowania Kościoła katolickiego w budowanie pokoju w kraju obciążonym długotrwałym konfliktem etnicznym i kryzysami humanitarnymi. Wizyta, skupiona wokół motta "Miłość i pokój", podkreśliła pokój jako polityczną konieczność i moralny imperatyw zakorzeniony w wartościach ewangelicznych. Papież Franciszek podkreślił pilną rolę Kościoła we wspieraniu budowania pokoju, pojednania, godności ludzkiej i sprawiedliwości społecznej. Opierając się na biblijnej koncepcji *shalom*, kościelna wizja pokoju obejmuje holistyczny dobrobyt, sprawiedliwość i ludzki rozkwit. Nauczanie Kościoła, w tym encyklika *Redemptoris Missio*, potwierdza, że budowanie pokoju jest istotnym aspektem ewangelizacji i rozwoju człowieka. Kościół w Mjanmie jest zatem powołany do bycia proroczym zwiastunem pokoju, zwłaszcza dla tych, którzy nie mają głosu, poprzez solidarność z marginalizowanymi i wsparcie dla wszystkich,

którzy pracują na rzecz sprawiedliwości, niezależnie od przynależności religijnej. Misja ta jest zgodna z szerszą tradycją kościelną, która obejmuje takie postacie jak św. Franciszek z Asyżu. Widoczne to jest również w orędziach papieskich na Światowy Dzień Pokoju, które promują pokój zakorzeniony we współczuciu, godności i wspólnym człowieczeństwie.

Długa historia konfliktów w Mjanmie to wzajemnie powiązane siły, które ukształtowały trwały cykl niepokojów i braku jedności, który nadal wpływa na tkankę polityczną i społeczną kraju. Potęgi kolonialne, zwłaszcza Brytyjczycy, zaostrzyły podziały etniczne i religijne poprzez strategie dziel i rządź, pozostawiając po sobie spuściznę nieufności i marginalizacji. Po uzyskaniu niepodległości Mjanma zmagала się z wojnami domowymi, rządami wojskowymi i systemowym łamaniem praw człowieka, zwłaszcza wobec mniejszości etnicznych i religijnych.

Kruchy związek między chrześcijaństwem a buddyzmem, a także wewnętrzne konflikty chrześcijańskie, dodatkowo skomplikowały wysiłki na rzecz pokoju. Powszechne wysiedlenia, kryzysy humanitarne i niestabilność gospodarcza podkreślają pilną potrzebę pojednania i jedności. Rozwiązanie tych kwestii wymaga holistycznego podejścia do budowania pokoju, które kładzie nacisk na dialog międzywyznaniowy, wzajemny szacunek i sprawiedliwość społeczną. Mjanma może mieć nadzieję na przezwyciężenie swoich historycznych obciążeń i zbudowanie stabilnej i sprawiedliwej przyszłości poprzez takie integracyjne i trwałe wysiłki.

W trwającym kryzysie w Mjanmie Kościół katolicki stał się istotną siłą na rzecz pokoju, dialogu i pojednania. Pomimo bycia mniejszością, Kościół odegrał kluczową rolę w promowaniu pomocy humanitarnej, opowiadaniu się za sprawiedliwością i wspieraniu współpracy międzywyznaniowej. Po przewrocie wojskowym w 2021 r. przywództwo

Kościół zostało wzmocnione poprzez mianowanie siedmiu nowych rodzimych biskupów, z których każdemu powierzono prowadzenie wiernych i przyczynianie się do uzdrowienia kraju. Poprzez inicjatywy takie jak dostarczanie żywności, schronienia, edukacji i opieki zdrowotnej, Kościół wspierał przesiedlone populacje i zmarginalizowane społeczności, podkreślając ludzką godność i międzykulturową jedność. Pomoc humanitarna Kościoła była szczególnie aktywna w strefach konfliktów, oferując krytyczną pomoc i tworząc bezpieczne przestrzenie dla wysiedlonych dzieci.

Kardynał Charles Bo był i jest głośnym orędownikiem pokoju, wzywając zarówno przywódców religijnych, jak i ludność Mjanmy do zjednoczenia się w celu pojednania narodu. Pomimo poważnych wyzwań, w tym prześladowań religijnych i ograniczeń wolności religijnej, Kościół nadal promuje rozwój społeczny, niweluje podziały etniczne i broni praw człowieka, a wszystko oferując jednocześnie duchowe przewodnictwo. Zaangażowanie Kościoła w budowanie pokoju daje nadzieję w podzielonym społeczeństwie, dążąc do zjednoczenia różnorodnych społeczności etnicznych i religijnych Mjanmy na rzecz bardziej pokojowej i sprawiedliwej przyszłości.

W Azji Południowo-Wschodniej dialog międzyreligijny ma kluczowe znaczenie dla posługi Kościoła. W Mjanmie Kościół katolicki wspiera pokój i zrozumienie między różnymi społecznościami religijnymi. Centralnym elementem tych wysiłków jest nacisk Kościoła na budowanie relacji z wyznawcami innych religii, zwłaszcza buddyzmu. Podejście Kościoła katolickiego obejmuje różne formy dialogu, takie jak dialog instytucjonalny, werbalny, duchowy i biblijny, a także interakcje międzyludzkie w ewangelizacji. Federacja Konferencji Biskupów Azjatyckich (FABC) promuje solidarność i wzajemny szacunek między narodami azjatyckimi, podkreślając potrzebę wspólnego zaangażowania na rzecz pokoju, sprawiedliwości i harmonii.

Pomimo złożonego kontekstu społeczno-politycznego Mjanmy, naznaczonego historycznymi podziałami i trwającym konfliktem, misja Kościoła jest zakorzeniona w teologicznych zasadach podkreślających inkluzywizm zbawczy, sprawiedliwość i godność ludzką. Czerpiąc inspirację z Biblii, Kościół w Mjanmie zachęca do współpracy między różnymi wspólnotami religijnymi, uznając wspólne wartości współczucia, sprawiedliwości i mądrości. Zaangażowanie Kościoła w dialog międzyreligijny ma na celu budowanie mostów ponad podziałami etnicznymi i religijnymi, opowiadając się za sprawiedliwością społeczną, ochroną mniejszości i wizją pokojowego, zjednoczonego społeczeństwa. Podejście to odzwierciedla biblijne narracje, takie jak te w Starym i Nowym Testamencie, podkreślając szacunek dla różnorodności i transformującą moc dialogu. Kościół katolicki w Mjanmie, stojąc w obliczu wyzwań, takich jak prześladowania religijne i ograniczenia rządowe, pozostaje kluczową siłą w promowaniu budowania pokoju i współpracy międzywyznaniowej, dążąc do bardziej harmonijnego i integracyjnego społeczeństwa.

Niniejsza rozprawa bada dialog międzyreligijny przez pryzmat nauczania i działalności papieża Franciszka, podkreślając jego wizję Kościoła jako "budowniczego mostów". Kluczowym elementem pontyfikatu papieża Franciszka jest promowanie dialogu, zwłaszcza dialogu międzyreligijnego, ponieważ kluczowe dokumenty podkreślają znaczenie wspierania relacji z innymi wspólnotami religijnymi w celu budowania pokojowego, integracyjnego społeczeństwa. W Birnie, kraju naznaczonym ciągłymi konfliktami i napięciami, rola Kościoła w niwelowaniu podziałów jest kluczowa. Nauczanie papieża Franciszka na temat braterstwa, solidarności i dialogu zapewnia teologiczne ramy dla międzyreligijnego zaangażowania w takim kontekście. Jego przesłania podczas wizyty i przy innych okazjach dotyczących harmonii religijnej z

innymi przywódcami religijnymi dodatkowo podkreślają znaczenie dialogu w podejmowaniu globalnych i lokalnych wyzwań.

Papież Franciszek nieustannie mówił o przemocy, pojednaniu i potrzebie etycznego braterstwa między ludźmi. W Mjanmie przesłania te głęboko rezonują, zwłaszcza w świetle trudnej sytuacji marginalizowanych społeczności, takich jak Rohingya. Papieskie wezwania do dialogu, wzajemnego zrozumienia i edukacji jako narzędzi pokoju są szczególnie istotne w Mjanmie, gdzie utrzymują się podziały społeczne i konflikty. Rozprawa bada, w jaki sposób zasady nakreślone przez papieża Franciszka mogą służyć jako podstawa do wspierania ścieżek w kierunku pojednania, sprawiedliwości społecznej i trwałego pokoju. Dzięki tym naukom Kościół w Mjanmie może znacząco przyczynić się do szerszego celu, jakim jest budowanie pokojowego i integracyjnego społeczeństwa, opartego na szacunku, wzajemnym zrozumieniu i wspólnej odpowiedzialności.

Dysertacja analizuje rolę Kościoła katolickiego w dążeniu Mjanmy do pokoju, pojednania i dialogu międzyreligijnego, koncentrując się na przywództwie kardynała Charlesa Bo i wpływie nauk papieża Franciszka. Azja, ze swoją ogromną różnorodnością kulturową i religijną, oferuje wyjątkowe wyzwania i możliwości współpracy międzywyznaniowej. Jest to szczególnie widoczne w Mjanmie, gdzie napięcia etniczne i religijne są potęgowane przez niestabilność polityczną i niesprawiedliwość społeczną. Orędownictwo papieża Franciszka na rzecz dialogu, którego przykładem była jego wizyta apostolska w Mjanmie, stało się światłem nadziei w kraju rozdartym konfliktem, zwłaszcza po przewrocie wojskowym w 2021 roku. Kardynał Bo odgrywa kluczową rolę w promowaniu pokoju poprzez dialog z rządem wojskowym Mjanmy i różnymi grupami etnicznymi, pomimo poważnych kontrowersji. Jego podejście podkreśla zaangażowanie Kościoła we wspieranie komunikacji i zrozumienia nawet w trudnych okolicznościach.

Niniejsza dysertacja podkreśla również historyczną i bieżącą rolę Kościoła w dialogu edukacyjnym i ekologicznym w Mjanmie. Szkoły misyjne, niegdyś kamień węgielny katolickich wysiłków w Mjanmie, położyły podwaliny pod wymianę kulturową i wzajemne zrozumienie poprzez edukację. Chociaż krajobraz polityczny się zmienił, dziedzictwo tych szkół pozostaje znaczące, a internaty nadal służą jako przestrzeń do wspierania dialogu międzywyznaniowego i doskonałości akademickiej. Ponadto kryzys ekologiczny w Birmy, zaostrzony zarówno przez działania człowieka, jak i klęski żywiołowe, podkreślił potrzebę zjednoczenia się wspólnot religijnych w propagowaniu odpowiedzialności ekologicznej. Wezwania papieża Franciszka do globalnej reakcji na degradację środowiska znajdują oddźwięk w kontekście Mjanmy, gdzie przywódcy religijni, tacy jak kardynał Bo, wzywają do współpracy w rozwiązywaniu kwestii ekologicznych i humanitarnych. Poprzez te dialogi miłości, pokoju, edukacji i ekologii, Kościół w Mjanmie nadal ucieleśnia wezwanie papieża Franciszka do dialogu międzyreligijnego jako drogi do pokoju i bardziej sprawiedliwego, integracyjnego społeczeństwa.

Chociaż od 2011 r. poczyniono znaczne postępy w kierunku pokoju i pojednania, głęboko zakorzenione podziały etniczne i religijne nadal nękają kraj, utrudniając prawdziwe uzdrowienie społeczeństwa. Mieszkańcy Mjanmy tęsknią za zrozumieniem, współpracą i pojednaniem między różnymi grupami, uznając, że pokój jest niezbędny dla zrównoważonego rozwoju i stabilnej przyszłości. W tym kontekście przesłanie papieża Franciszka "Przebaczenie, pojednanie i pokój" głęboko rezonuje z ludnością Mjanmy, dając nadzieję pośród ciemności konfliktu. Jego wizyta podkreśliła znaczenie pojednania jako odpowiedzi na podziały w kraju i wezwała do zaakceptowania przeszłych niepowodzeń, aby wspólnie iść naprzód.

Teologia pojednania, rozwijający się temat we współczesnej misjologii, znajduje ważne zastosowanie w sytuacji Mjanmy. Zakorzenione w chrześcijańskim przesłaniu pojednania Boga z ludzkością przez Jezusa Chrystusa, pojednanie staje się istotnym paradygmatem chrześcijańskiej misji. Rola Kościoła w Mjanmie obejmuje głoszenie pojednania i angażowanie się w życie publiczne, aby praktycznie zmanifestować Boży dar pokoju. Kościół jest wezwany do pomocy w leczeniu ran podzielonego narodu poprzez promowanie dialogu i wzajemnego zrozumienia ponad podziałami etnicznymi i religijnymi.

Rozprawa omawia znaczenie obecności Kościoła w Mjanmie jako źródła nadziei, uzdrowienia i solidarności dla ludzi cierpiących z powodu wieloletniej przemocy. Uosabiając miłość i współczucie nauczane przez Chrystusa, Kościół stara się być latarnią pokoju, zapraszając wszystkich do udziału w podróży pojednania. Poprzez swoje wysiłki na rzecz niwelowania podziałów, Kościół w Mjanmie odgrywa kluczową rolę w pomaganiu narodowi w poruszaniu się po złożonej ścieżce w kierunku uzdrowienia, jedności i trwałego pokoju.

W swoim przesłaniu papież podkreślił znaczenie dialogu międzyreligijnego i wzajemnego szacunku jako dróg do uzdrowienia i jedności. Papież Franciszek wzywał do współpracy między społecznościami religijnymi i etnicznymi Mjanmy, podkreślając, że różnorodność narodu powinna być uważana za siłę, a nie źródło podziałów. Zachęcał przywódców religijnych do przyjęcia ducha braterstwa, pojednania i przebaczenia, określając te wartości jako niezbędne do budowania pokojowego i integracyjnego społeczeństwa.

Podejście papieża było zakorzenione w chrześcijańskim przesłaniu uzdrowienia, pojednania i pokoju, koncentrując się na wezwaniu Ewangelii do wzajemnego

zrozumienia, współczucia i szacunku. Wzywał przywódców religijnych i społeczeństwo do wcielania tych zasad w codzienne życie, podkreślając, że prawdziwy pokój wymaga dialogu i konkretnych działań promujących jedność i uzdrowienie. Przesłanie papieża Franciszka było pełne optymizmu i nadziei, oferując duchowe pocieszenie i przemieniające wezwanie do działania wśród społeczności religijnych Mjanmy.

W następstwie wojskowego zamachu stanu z 2021 r. papież Franciszek nadal opowiadał się za pojednaniem, dialogiem religijnym i pokojem w Mjanmie. Okazując swoją duchową bliskość, papież Franciszek wyrażał głębokie zaniepokojenie trwającym konfliktem w kraju i wzywał do pokojowego rozwiązania poprzez dialog i poszanowanie praw człowieka. Jego konsekwentne apele o pojednanie podkreśliły znaczenie uzdrowienia kraju i potrzebę międzynarodowego wsparcia we wspieraniu stabilności i jedności. Podkreśla to kluczowe tematy wizyty papieża Franciszka i jego ciągłe wysiłki na rzecz promowania pokoju i pojednania w Mjanmie.

Odważne działania s. Anne Rose podczas gwałtownych starć w diecezji Myitkyina w lutym i marcu 2021 r. służą jako potężny symbol pojednania, współczucia i pokojowego oporu w obliczu intensywnego ucisku wojskowego. W obliczu eskalacji przemocy s. Anne Rose odważnie interweniowała. Anne Rose odważnie interweniowała, aby chronić pokojowych demonstrantów, klękając przed żołnierzami, aby powstrzymać rozlew krwi i demonstrując niezachwiane zaangażowanie na rzecz pokoju. Jej dramatyczny apel podkreślił jej przekonanie, że pojednanie, a nie przemoc, jest jedyną drogą naprzód. Bezpośrednio konfrontując się z żołnierzami, wypełniła lukę między przeciwnymi siłami, opowiadając się za pokojem, a nie odwetem.

Oprócz niestosowania przemocy, s. Anne Rose zapewniła rannym krytyczną opiekę medyczną, oferując schronienie i ochronę osobom zagrożonym. Czyniła to bez

informowania o tym żołnierzy. Jej działania, wspierane przez personel kliniki, stworzyły zbiorowy opór wobec przemocy, zapewniając bezpieczeństwo wielu osobom i dając przykład siły współczucia i codziennej odwagi w obliczu ucisku. Dzięki tym odważnym czynom s. Anne Rose stała się symbolem nadziei, odporności i potencjału oporu bez przemocy w kontekście określonym przez okrucieństwo i podziały.

Historia s. Anne Rose odzwierciedla szersze ideały pojednania, jedności i pokoju. W przejmujący sposób przypomina nam, że nawet w najciemniejszych czasach zdolność ludzkiego ducha do empatii, miłości i oporu może trwać. Jej niezachwiane zaangażowanie w niestosowanie przemocy, ochronę życia i poświęcenie na rzecz uzdrowienia uosabia wartości sprawiedliwości i pokoju niezbędne dla przyszłości Mjanmy.

Zasady pojednania i jedności podkreślane przez papieża Franciszka i ukazane w postawie s. Anne Rose i mają kluczowe znaczenie dla drogi Mjanmy w kierunku pokoju i spójnego społeczeństwa. Nauki papieża Franciszka o pojednaniu, zakorzenione w Ewangelii, podkreślają znaczenie uzdrowienia, sprawiedliwości i współpracy w przezwyciężaniu historycznych podziałów i konfliktów społeczno-politycznych. Poprzez działania takie jak te podejmowane przez s. Anne Rose, Kościół w Mjanmie nadal zasiewa ziarna pojednania, wspierając dialog międzyreligijny i promując wizję harmonii i współpracy, która może prowadzić do sprawiedliwej i integracyjnej przyszłości dla narodu.

Podsumowując, niniejsze studium bada współczesne wyzwania stojące przed Kościołem katolickim w Mjanmie, w szczególności budowanie pokoju, dialog międzyreligijny i pojednanie, w świetle nauk papieża Franciszka i wizji duszpasterskiej. Opierając się na analizie historycznej i refleksji teologicznej, bada, w jaki sposób nacisk papieża Franciszka na miłosierdzie, niestosowanie przemocy i dialog oferuje ramy dla

działalności Kościoła jako budowniczego mostów i jako "szpital polowy" pośród ran społecznych.

Pomimo marginalizacji Kościoła katolickiego w Mjanmie, niniejsza dysertacja ukazuje, w jaki sposób Kościół przyczynia się poprzez oddolne wysiłki, pomoc humanitarną i moralne przywództwo, szczególnie w obronie mniejszości etnicznych i wspieraniu jedności. Dostosowując się do katolickiej nauki społecznej i papieskiej wizji współczującego, inkluzywnego Kościoła, społeczność katolicka w Mjanmie jest powołana do bycia proroczą obecnością - ucieleśniając Ewangelię w podzielonym społeczeństwie i oferując transformacyjną odpowiedź zakorzenioną w sprawiedliwości, godności i miłości.

Badanie dysertacji można podsumować odnosząc się do koncepcji przywództwa w Mjanmie. Nie *Leh Yone Yee* (siła ręki, siła fizyczna), ale *Hna Lone Yee* (siła serca, siła moralna) jest najważniejsze. Ukazuje ona, że zamiast siły i dominacji politycznej, często zakorzenionej w kontroli wojskowej, powinna decydować siła moralna reprezentująca współczucie, sprawiedliwość, niestosowanie przemocy i pojednanie. Opierając się na teologii biblijnej i nauczaniu papieża Franciszka, *Hna Lone Yee* może być odbierane jako rodzimy model przywództwa w pełni zgodny z wartościami ewangelicznymi i pilnymi potrzebami podzielonego społeczeństwa Mjanmy. Kościół może stać się transformującą obecnością w Mjanmie, przewodząc nie siłą fizyczną, ale siłą serca.